

Verzamelde verslagen workshops Raadsledenbijeenkomst 19 november

Introductie

Hierbij treft u de integraal de verslagen aan die de griffiers gemaakt hebben bij de workshops van de raadsledenbijeenkomst van 19 november bij Voortman in Rijssen.

Er zijn workshops geweest over de volgende onderwerpen:

A: Arbeidsmarkt

B: Vestigingsklimaat & Innovatie

C: Internationaal

D: Innovatie

A: Verslagen workshops Arbeidsmarkt

Workshop: 1.a ronde 1

Verslag van: Jeroen Wezenberg (gemeente Almelo)

Verslag

Verslag vergadering themasessie groep 1a, ronde 1, arbeidsmarktregio

De heer Welman geeft aan dat naar zijn mening een bestuursopdracht economie en arbeidsmarkt voorligt die qua formulering en inhoud goed is voor Twente. Er liggen veel kansen voor de Twentse gemeenten maar het is nu zaak om deze te verzilveren. De heer Welman verwijst naar de atlas van de gemeenten. Ten aanzien van dit thema neemt Enschede plek 50 onder de grote gemeenten in. Nader onderzoek is verricht en één van de belangrijkste conclusies is dat Twente een beperkte bereikbaarheid heeft en voldoende banen aan de onderkant van de arbeidsmarkt. De heer Hollander (Hengelo) geeft aan dat naar zijn mening voorliggende bestuursopdracht een adequate beschrijving is van hetgeen er nu gebeurt. Maar doelstellingen en prioritering binnen deze doelstellingen ontbreekt. Terzake kan worden geconcludeerd dat voorliggend stuk geen nieuwe ideeën of innovatieve werkwijzen bevat. De heer De Roode (Enschede) onderschrijft de opmerking van de heer Hollander. Voorliggende bestuursopdracht toont goede inzet en heeft de juiste toon. Maar op welke wijze gaan we de mogelijkheden nu in de komende periode benutten. Wat is de toegevoegde waarde van regionale samenwerking als het gaat om opleidingen? De heer De Roode geeft aan dat er zeker aandacht moet zijn voor de mobiliteit binnen de regio. Mevrouw Den Dolder (Hellendoorn) geeft aan dat het een zoektocht naar gezamenlijkheid is geweest. Getracht is om het gevoel van concurrentie te laten verdwijnen. Desalniettemin zullen sommige gemeenteraden een 'plusje' op sommige onderdelen willen. De heer Hassink (Losser) geeft aan dat naar zijn mening het van belang is dat de koninkrijkes binnen Twente zullen verdwijnen. Dat zal een positief effect van deze bestuursopdracht moeten zijn. De heer Nijkamp (Rijssen – Holten) geeft aan dat zijns inzien de kracht van de regio Twente beter benut moet worden. Voor Rijssen – Holten is Twente niet de enige regio waarmee zij te maken heeft. Rijssen – Holten is immers gelegen aan de grens met Salland. Aandacht moet zijn voor de jongeren die na hun opleiding vertrekken naar andere delen van Nederland i.v.m. werk. Deze beweging moet worden gestopt. De vraag is of voorliggende bestuursopdracht adequaat antwoord geeft op deze problematiek. De heer Tijhof geeft aan

met argusogen naar de regio te kijken. Wat is nu de toegevoegde waarde van de regio voor het belangrijke thema werk voor de onderkant van de arbeidsmarkt. Geconstateerd kan worden dat er een substantiële groep mensen terugvloeit van SOWECO naar de reguliere arbeidsmarkt. Deze komen in de standaardkaartenbak terecht van de gemeente. Dit is een ongewenste beweging.

De heer Welman vraagt hoe scherp de raadsleden doelen geformuleerd willen hebben in de bestuursopdracht: gaat het dan om bv percentage BNP of te realiseren banen? De heer Hollander geeft aan dat naar zijn mening weinig nieuws in het stuk valt te lezen. De vraag is of de wethouders via deze bestuursopdracht vernieuwing nastreven? De heer De Roode onderstreept deze opmerking. De bestuursopdracht is een sterk uitgangspunt maar heeft niet het karakter van een bestuursopdracht in zich. Bestuur dient een duidelijk doel voor ogen te hebben waaraan een specifieke uitwerking is gekoppeld. De heer Hassink geeft aan dat het naar zijn mening lastig is om iets goed of niet goed te bevinden. De heer Hollander geeft aan dat naar zijn mening dit een effect is van de gefragmenteerdheid in voorliggende bestuursopdracht. Het is niet de vraag of we de goede dingen oppakken, het gaat zijn inzien om de hoeveelheid goede dingen.

De heer Nijkamp vindt dat in voorliggend stuk ook meer aandacht kan worden besteed aan 'het buiten de gemeentegrenzen omdenken'. De bestuurlijke flexibiliteit moet uit het stuk naar voren komen. Tevens kan er meer aandacht worden besteed aan de verdringing op de arbeidsmarkt. Waar ga je in investeren als het gaat om onderwijs – arbeidsmarkt. De heer Hollander vult hierop aan dat dan zeker moet worden gekeken naar de effectiviteit van bv het techniekpact. De heer Nijkamp geeft vervolgens aan dat er meer aandacht moet worden besteed aan de aantrekkelijkheid van de regio als vestigingsplaats voor jongeren. Dat kan een eventuele leegloop van arbeidspotentieel naar andere delen van Nederland tegengaan. De heer Tijhof vindt dat opleidingen met baangarantie vanuit het bedrijfsleven gestimuleerd zouden moeten worden door de regio. Dus niet sturen op de klassieke instrumenten maar aansluiting zoeken op nieuwe ontwikkelingen. De heer Hollander geeft aan dat de 40-plusser op de arbeidsmarkt ook meer aandacht verdient. De heer Tijhof sluit zich hierbij aan en geeft aan dat de ZZP'ers ook meer aandacht zouden kunnen krijgen. De heer Hollander geeft aan dat naar zijn mening een doorkijk mag worden gegeven waar eventuele ambtelijke organisaties geclusterd kunnen worden om de regionale identiteit te borgen (bijvoorbeeld acquisitie).

Globale eindconclusies (ten aanzien van arbeidsmarktregio en onderwijs)

- Goede beschrijving van hetgeen er gebeurt maar meer en betere verdieping op ambities, doelstellingen en evt. organisatorische effecten is gewenst.
- Zoek de aansluiting op nieuwe ontwikkelingen binnen de regio.
- Toon aan dat er bestuurlijke flexibiliteit bestaat tussen gemeentegrenzen en tussen domeinen binnen het arbeidsmarktbeleid.

Workshop: tweede ronde, 1.a

Verslag van: Robert Bos (gemeente Twenterand)

Verslag

De vraag wordt gesteld: Werkt 'Twente werkt' echt? Wat merkt de gemeente er van?

De meningen:

- Heb ik weinig zicht op. Je merkt er weinig van.
- Als het moet werken, dan wel in Twents verband. Het zou minder lokaal moeten zijn, maar de gevolgen van het wel of niet goed werken komen wel bij de gemeente.
- Werkplein komt de laatste tijd goed op stoom.

- Werkplein heeft te weinig zicht op het klantenbestand.
- Kijk wat je als gemeente samen met het UWV kunt. Een Twentse sociale dienst zou een interessante gedachte zijn.
- Sociale diensten moeten lokaal blijven en dicht bij de klant.
- Een centrale sturing vanuit het Werkplein zou goed zijn, waarbij het instrumentarium voor heel Twente gelijk is en er wel een lokale kleuring is in de uitvoering.
- Het onderwijs zou niet te veel moeten sturen richting havo/vwo. Vanaf de basisschool zou het technisch onderwijs ook veel meer aandacht moeten hebben.
- Meer mensen aan 'aan de bak' laten komen is van belang. Het bewerkstelligen van de 'match' is een verantwoordelijkheid van overheid en bedrijfsleven. Dit regionaal afstemmen. Maar niet te veel 'governance'. Praktisch blijven.
- Werkgevers kijken te veel naar de overheid om een match tussen functies en onderwijs te bewerkstelligen.

De discussie wordt door de gong beëindigd!

Workshop: eerste ronde 1.b Arbeidsmarktregio Twente
Verslag van: Hans Brokers (gemeente Oldenzaal)

Verslag

A: Twentse gemeenten mogen bij het naar werk begeleiden van mensen niet elkaars concurrent zijn.

Hier kwam geen eenduidige lijn naar voren vanuit de groep. Men varieerde van waarom niet. Gaat vooral om een praktische benadering als er geplaast kan worden bij een buurgemeente is dat prima.

Tot zorg dat het aanbod als geheel in kaart is maak een goede verdeling met betrekking tot plaatsing en zorg voor rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten. (Opbrengsten liggen op het terrein van minder uitkeringen verstrekken, plaatsen bij de ene gemeente levert verlaging van de uitkeringen op in de andere gemeente).

B: Een goede aanpak van de werkloosheid in Twente kan allen door vanuit het Participatie budget middelen door te schuiven naar zaken als innovatie, vestigingsklimaat en acquisitie.

De groep concludeerde als geheel dat men het hiermee niet mee eens is. Het participatiebudget dient primair ingezet te worden waar het voor bedoeld is namelijk de doelgroep zelf.

Als men innovatie, vestigingsklimaat en acquisitie wil bevorderen wil bevorderen zouden er budgeten vrij gemaakt dienen te worden door bijvoorbeeld 1 EURO per inwoner beschikbaar te stellen maar dit nadrukkelijk ook te koppelen uit bijdragen vanuit andere overheden (co financiering) en het bedrijfsleven zelf.

C: Het bevorderen van ondernemen is belangrijker dan sollicitatiecursussen.

Met deze stelling waren de deelnemers in de groep het eens. Door te ondernemen wordt werk gegenereerd. In vaardigheden zou dan wel getraind dienen te worden op wat er nodig is om aan te kunnen zetten tot het halen van resultaat.

Met betrekking tot de bestuursopdracht:

Het was een niet al te levendige discussie.

De thema's zoals genoemd in de bestuursopdracht genoemd worden onderkend. Men heeft geen aanvullingen genoemd.

Wel was men van mening dat de doelen scherper geformuleerd moeten worden en zou aangegeven dienen te worden hoe de portefeuillehouders hier grip op willen houden. (resultaatverplichting)

En meer terugkoppeling naar raden over de behaalde resultaten in relatie tot de inspanningen.

Workshop: 1.b Arbeidsmarktregio

Verslag van: Josee J. Ligteringen (gemeente Enschede)

Verslag

Als regio Twente ook kijken naar naastgelegen regio's. Niet alleen over de grens, maar ook Salland en de Achterhoek.

Belangrijk dat mensen participeren in netwerken. Bedrijven hebben nl ondernemende medewerkers nodig.

Je hebt meer aan een werkervaringsplek dan aan een sollicitatiecursus. Veel maatwerk aanbieden. Familiebedrijven en MKB zijn belangrijker dan multinationals. Multinationals heb je geen grip op, omdat die worden aangestuurd door het hoofdkantoor elders. Regionale ondernemers moet je de ruimte geven en faciliteren zodat ze kunnen ondernemen

B: Verslagen workshops Vestigingsklimaat & Acquisitie

Workshop: ronde 1, groep 2.c Vestigingsklimaat
Verslag van: Karin Zomer (gemeente Hellendoorn)

Verslag

Algemene opmerkingen over de Bestuursopdracht:

- Samenwerken op deze thema's is goed,
- Om bedrijven te trekken moet je samenwerken.
- Algemene (proces)opmerking over bespreken bestuursopdracht: wellicht beter om van te voren de bestuursopdracht in iedere individuele raad te bespreken en input mee te nemen naar dit overleg.

Opmerkingen over Vestigingsklimaat

- Bereikbaarheid: de combinatie van water, weg en rail verdient meer aandacht (om zo files op de weg terug te dringen, bij water denken aan verbreding en verdieping, bij combinatie denken aan overslagbedrijf/terminal wat nu in ieder geval ontbreekt voor water en spoor in Twente. Dit zou kunnen worden toegevoegd aan bullet 2.
- Culturele infrastructuur: Orkest van het oosten in stand houden als bovenlokale functie? Tot nu toe regelen gemeenten dat zelf, is met name een lokale aangelegenheid. Bovenlokaal? Dan is het een corebusiness van de provincie

Opmerkingen over Acquisitie:

- Kan je dat als regio sturen? Ondernemer laat zich niet sturen
- Gezamenlijk loket? Netwerkstad probeert dit al jaren zonder veel succes. Toch zouden we dit gezamenlijk moeten oppakken, want als je echt iets wilt, dan moet je de krachten bundelen en één organisatie hebben voor acquisitie gericht op aantrekken van bedrijven van buiten Twente. Tip daarbij: Inventariseer wat we hebben aan organisaties die dit al doen, zet die samen aan tafel en kijk of ze gezamenlijk wat kunnen bereiken.
- Als gemeente fors bijdragen? Suggestie: doe aan voorfinancieren. Wordt er grond verkocht? Dan moet de gemeente waar het bedrijf terecht komt, het geld terug storten in het gezamenlijke potje.

Workshop: ronde 2, groep 2.a
Verslag van: Gerit Raaben (Haaksbergen)

Verslag

Vestigingsklimaat

De verdere verbetering van de bereikbaar heeft prioriteit. Daarbij wordt gewezen op de A1 en het Twentekanaal, hiervoor doen we de goede dingen. Naast de A1 hebben ook de N18 en N36 aandacht nodig. Het spoor moet anders worden ingericht. Het is van belang dat op het terrein van Vliegveld Twente ontwikkeling plaatsheeft, bijvoorbeeld door de vestiging van een internationaal bedrijf. Regio Twente moet aan concurrentiekracht winnen ten opzichte van Duitsland. De grondprijzen in Duitsland zijn lager. Hierdoor vertrekken bedrijven. Wat is onze positie, hoe kunnen we hierin succesvol zijn?

Niet alleen is aandacht nodig voor de realisatie van goede verkeersverbindingen zoals de wegen, kanalen en het spoor. Ook snel breedbandinternet wordt steeds belangrijker. De culturele infrastructuur is wat minder van belang. Wel dient ervoor te worden gewaakt dat de Regio saai wordt, vooral jongeren moeten we wel wat te bieden hebben. Twente Branding wordt gezien als een middel om bedrijven binnen te halen. Maar het moet geen "bedrijf om het bedrijf" zijn.

We moeten zuinig zijn op familiebedrijven. Bedrijven dienen voor de Regio te worden behouden. Het is belangrijk niet alleen naar de lokale situatie te kijken, maar ook regionaal.

Acquisitie

Over een voorstel om 50 eurocent per inwoner voor acquisitie beschikbaar te stellen wordt verschillend gedacht:

"eerst maar eens zien welk plan er onder ligt, wat levert het op in verhouding tot het bedrag zoals de Agenda van Twente"

"meteen doen, we moeten elkaar niet in de weg lopen, samen heb je behoorlijk body en budget"

"als je niets doet dan krijg je ook niets"

Overheidsvestigingen dreigen te vertrekken uit de Regio. Onze inspanningen moeten er ook op gericht zijn deze vestigingen voor de Regio te behouden en zo mogelijk aan te trekken. De logistieke sector (Duitsland-Scandinavië) biedt ook kansen.

Behandelde stelling

"Het binnenhalen van grote ruimte verslindende bedrijven past niet in Twente, we willen liever groen blijven"

Er zijn al locaties beschikbaar voor grote bedrijven. De ruimte is er, dit gaan niet ten koste van het groen. Er zijn elders recente initiatieven waarbij economische ontwikkeling wordt gecombineerd met duurzaamheid. Daarbij wordt het groen behouden.

Workshop: werksessie 2.b

Verslag van: Ben Pikula (Losser)

Verslag

Reactie op tekst bestuursopdracht Vestigingsklimaat

a. Bereikbaarheid

Aandacht voor verbeteren van de bereikbaarheid. Genoemd worden de volgende zaken:

- Snel beginnen met verbreden A1, N35 en N36
- Openbaar vervoer
- Vliegveld, belangrijk voor internationale bedrijven
- Visie op vervoer over het spoor en Twentekanaal
- Oprichten van een Drone centrum

Dit alles in samenspraak met ondernemers. Deze moeten hierin een actieve rol vervullen.

b. Culturele infrastructuur

Dit heeft positieve invloed op stedelijke kwaliteit. Niet alleen voor aantrekken nieuw arbeidspotential van buiten Twente, maar ook om Twentenaren te behouden. Overheid moet faciliteren. Discussie over behoefte aan grootschalige accommodatie voor internationale evenementen. Kleinschaligheid sluit aan bij Twentse schaal en omgeving. Zorg voor arrangementen.

c. Expat desk en internationaal onderwijs

In Twente ligt veel werk voor HBO-ers. Het tempo van instroom HBO-ers uit het buitenland moet omhoog, rol voor de UT.

d. WTC Twente

Onbekendheid met het werk van het WTC. Internationale contacten gebruiken bij acquisitie, organiseren handelsmissies. Inzicht in wat levert het op. Laat resultaten zien.

e. Twentebranding

Twente als merk belangrijk. Zie FC Twente.

Reactie op tekst bestuursopdracht Acquisitie

Formeer Topteam van ambassadeurs voor Twente uit het bedrijfsleven. Overheid moet particulier initiatief faciliteren. Twente moet eenheid uitstralen, geen interne verdeeldheid. Als het ergens druppelt, dan heeft de rest ook voordeel. Elke baan is er één. Er is sprake van één Twentse arbeidsmarkt. Geen nee-verkopen bij vragen naar vestiging van bedrijven. Acquisitie kost geld, hier gezamenlijk budget voor beschikbaar stellen. Wel concrete doelen en resultaten afspreken.

Geen discussie over de stellingen.

Workshop: 2.a

Verslag van: Josee J. Ligteringen (Enschede)

Verslag

Acquisiteurs zijn nu regionaal bijeengebracht zodat geen concurrentie ontstaat. Als Twente moeten we eenheid tonen, zodat je samen de vruchten kunt plukken. Bedrijven in Twente moeten leren om zich ook regionaal te profileren. Veel bedrijven zijn zelfs binnen Twente niet bekend. Als voorbeeld wordt Voortman Steel Group genoemd.

Samenwerking draait om vertrouwen. Je moet vertrouwen hebben in andere gemeenten en in de acquireurs. De acquisitiegroep let niet op gemeentegrenzen. Belangrijk dat we ook maakindustrie aantrekken voor de regio zodat ook lager geschoold personeel aan het werk komt. Frappant is dat de schaal van Tokyo vergelijkbaar is met Twente.

Focus acquisitie op sterke punten. Acquireren kan ook gezamenlijk met bestaande bedrijven in de regio, samen op zoek naar nieuwe bedrijven. Huidige bedrijven als voorbeeld voor nieuwe bedrijven.

Niet concurreren, niet stunten met vierkante meterprijzen.

Acquisitie moet plaats vinden op de schaal van Twente. De acquisitiegroep zet specifieke vestigingsvraag vervolgens uit naar een bepaalde gemeente, die aan de vraag kan voldoen. Bestuur moet blijvend dat idee (Amsterdamse model) dragen.

Raden moeten dat idee ook vastleggen, zodat er breed draagvlak is.

Bedrijf bepaalt waar het wil zitten, vaak draait vestiging in een bepaalde gemeente ook om een gevoel van herkenning bij het gemeentebestuur (chemie tussen bedrijf en gemeentebestuur).

Betere aansluiting op de arbeidsmarkt is ook belangrijk voor het vestigingsklimaat.

Gemeenten hebben elkaar hard nodig. Een mooi voorbeeld uit de praktijk is: Tubbergen had asbestsaneerders nodig, die in Tubbergen niet beschikbaar waren. In overleg met gemeente Enschede geschikte mensen gevonden.

Workshop: tweede ronde, 2.c
Verslag van: W. Wienk (Wierden)

Verslag

- Bereikbaarheid; we moeten het op dit punt als Twente hebben van onze geografische positie. De overheid moet hierin faciliteren, zowel bereikbaarheid over de weg, het water en het spoor.
- Verbreding A1 moet topprioriteit zijn! Knelpunten weghalen!
- Containervervoer over water richting Twente stimuleren. Twentse havens goed bereikbaar maken.
- Als Regio Twente meer anticiperen op wat in Rotterdam en Duitsland gebeurt. Meer samenwerking in dat kader. Lobbyen in Den Haag, Brussel en in Duitsland.
- Voorstel: Hans Verbeek een keer uitnodigen.
- Culturele infrastructuur; hoogopgeleide mensen willen wel naar Twente komen als voor hun partner ook werk is maar buiten het werk om moet ook genoeg "te doen" zijn. Juist deze groep mensen hecht waarde aan het culturele arrangement. Misschien is er veel in dit kader, maar dan beter bekend maken. Meer vermarkten, trots zijn op Twente.
- Over internationaal onderwijs is te weinig bekend, beter buiten Twente bekend maken.
- WTC moet barrières beslechten in buitenland, daarom handelsmissies naar het buitenland organiseren, MKB mee met grote bedrijven als Thales. Overheid niet zelf doen maar wel faciliteren. Dit ook weer meer bekend maken bij ondernemers en MKB.
- Misschien vanuit WTC iets laten presenteren?
- Stimuleren familiebedrijven. Als het economisch minder gaat blijven deze bedrijven, gaan door de dip en daarna weer verder in Twente. Lokale betrokkenheid en scheppen banen!
- In bestuursopdracht ook acties opnemen, wie, wat en wanneer!

Workshop: eerste ronde, 2.b
Verslag van: H. van Limbeek (Tubbergen)

Verslag

Deelnemers: Tafelvoorzitter: G.J. Ophof (raadslid, Tubbergen), R. de Koe, E. Bosma, N. Otten (raadsleden Rijssen-Holten), J. Nijhuis (raadslid Enschede) A. Pierik (raadslid Hof van Twente), F. Peters (raadslid Hengelo), R. Ekkelenkamp (raadslid Wierden)
Verslaglegging: H. van Limbeek (griffier Tubbergen)

Thema Vestiging & Acquisitie

- De bestuursopdracht moet in alle thema's een grensoverschrijdend karakter hebben:
  - Euregionaal: Samen optrekken met Duitsland om meer power te maken.
- De overheid moet een faciliterende rol aannemen:
  - Investeren op goede infrastructuur van wegen en waterwegen
- Ondernemers vrijheid voor ondernemen bieden:
  - Minder bureaucratie
  - Vrijheid van vestiging.
- Overheid moet rol van "aanjager" aannemen.

- Overheidsgeld inzetten voor branding.
- Inzetten op het aantrekken van bedrijven van buiten de regio.
- Werk en Wonen zo dicht mogelijk bij elkaar brengen – werk/wooncirkel is 35-40 km
  - Het is belangrijker dat een bedrijf zich vestigt in de regio, dan in welke gemeente een bedrijf zich vestigt.
  - Gemeenten uit de regio moeten niet met elkaar concurreren. Het aantrekken van een bedrijf naar de regio heeft een positieve uitwerking op andere gemeenten in de regio.
- Woonklimaat is belangrijk voor het vestigingsklimaat
  - Wonen-werken-leisure bundelen.
  - Cultuur en Natuur zijn van belang voor het woonklimaat en hebben daarmee een positief effect op het vestigingsklimaat.
- Woningbouw meer vrij laten
- Bedrijven overhalen om het Vliegveld Twente te benutten (bijv. drones)

C: Verslagen workshops Internationaal

Workshop: tweede ronde, groep 3

Verslag van: Karin Zomer (Hellendoorn)

Verslag

- MONT overleg, wat heeft dat opgeleverd? Leden in deze groep kennen het nauwelijks tot niet. Vraag komt op wat regio doet internationaal en wat het effect is. Waar moeten we effort in stoppen, buitenland of binnenland? Wat levert het meest op? We kunnen ons geld maar één keer investeren.
- Werken in Duitsland of andersom wordt nog steeds bemoeilijkt, doordat (sociale) regelingen hindernissen opwerpen, denk aan pensioenen, AOW, ziektekosten. Dit is nog steeds niet goed geregeld ook al is hier al langere tijd aandacht voor op ministerie. Het is frustrerend voor mensen die wel willen en belemmert de uitwisseling van werk tussen Nederland en Duitsland. Regio Twente zou dat moeten regelen in Den Haag en over de grens zou men daar net zo mee aan de slag moeten. Suggestie: onderzoek of het mogelijk is om een vrijhandelszone in te stellen, 50 km aan de ene en aan de andere kant van de grens.
- Investeren in taalonderwijs als overheid: stuur aan op meer aandacht voor Duits op scholen. Op basisscholen leren kinderen Engels, waarom geen Duits in onze regio. Tweetalig onderwijs: deze scholen zijn vrijwel allemaal Engelstalig, alleen één Duitstalige tto school (Venlo). Waarom niet in onze regio?
- Niet voor hele regio geldt dat Duitsland dichtbij ligt. Voor bijvoorbeeld Hellendoorn ligt Zwolle dichterbij en biedt meer kansen. Hou ook daar rekening mee.
- Handelsmissies: hoef je als regio niet te stimuleren, want ondernemers pakken dat zelf wel op. Als zelfstandige gemeente in ieder geval niet doen, eventueel als regio al beter, maar nog beter om dat in groter verband op te pakken.
- We kijken soms te veel alleen naar Den Haag. Lobby naar Brussel moeten we echt in de gaten houden. Met goede ideeën haal je in Brussel makkelijker geld dan vanuit Den Haag, gaat allemaal veel sneller, deur gaat daar makkelijker open met een goed verhaal, hou dus Brussel in de gaten. Daarbij wel op schaalgrootte letten. Het is beter om dit als landsdeel oost op te pakken dan als regio Twente.
- Infrastructuur verbinding luchthaven FMO verbeteren. Willen we dit faciliteren? Wordt verschillend over gedacht, net zo goed is Schiphol ook naast de deur.
- Aantrekkelijk leefklimaat, culturele infrastructuur: je hebt wel cultuur nodig om aantrekkelijk te zijn. Er wordt verschillend gedacht in hoeverre dat bovenlokaal moet worden opgepakt in relatie tot eigen verantwoordelijkheid van een gemeente. Heeft meer te maken met schaalgrootte die bij een gemeente past.
- Netwerksamenleving: het elkaar kennen, ook informeel, aan beide kanten van de grens is belangrijk, dat stimuleren en faciliteren als regio is van belang voor overheden en bedrijfsleven.

Workshop: eerste ronde,
Verslag van: Rob Huitema (Dinkelland)

Verslag

Twente laat in internationaal opzicht kansen liggen en zou een steviger internationaal profiel moeten ontwikkelen. De EUREGIO kan daarbij een goed voertuig zijn.

Als het gaat om werkgelegenheid zou de Duitse grens geen barrière mogen zijn, maar is dat wel. Er is sprake van juridische obstakels en van cultuurverschillen. De erkenning van Nederlandse diploma's in Duitsland gaat langzaam de goede kant op

Acquisitie moet zich niet alleen op Duitsland richten, maar ook op andere landen. De activiteiten om bedrijven naar Twente te lokken zijn nu nog te ongericht: er is meer bundeling en richting nodig. De Twentse gemeenten moeten met z'n veertien optrekken. De raadsleden zijn het op dit punt eens met de wethouders. Wel een waarschuwing: bundeling mag niet ten koste gaan van wendbaarheid en slagkracht (geen 'kolos' creëren!) Ook is het besef 'de kost gaat voor de baat uit' belangrijk bij acquisitie.

UT en Saxion vormen mooie trekkers in Twente, maar aantal buitenlandse studenten neemt af. Mooi als buitenlandse studenten later als ondernemers weer terugkeren naar Twente. UT zou zich wat meer mogen manifesteren, maar wacht blijkbaar op initiatieven vanuit het openbaar bestuur. Investeren in onderwijs blijft essentieel. Onderwijs in vreemde talen is heel belangrijk. Buitenlandse bedrijven kunnen in Twente moeilijk goed opgeleide mensen vinden.

Over de infrastructuur in Twente: een internationale school is een belangrijke vestigingsvoorwaarde voor buitenlandse ondernemers en werknemers. Ook de aanwezigheid van kwaliteitshotels is essentieel.

Het is goed om te kijken naar de regio's Amsterdam en Eindhoven. Zij zijn voorbeelden voor Twente.

Twente is een sterk merk, maar moet, passend bij zijn identiteit de goede accenten leggen. Toerisme is een belangrijke troef, maar is op zichzelf onvoldoende. Wellicht is de Twentse bescheidenheid juist de kracht van Twente: 'jezelf blijven en op eigen kracht vertrouwen'.

De raden moeten – gebruik makend van de nieuwe Twentestructuur - gestimuleerd worden mee te denken over het versterken van de sterke punten van Twente en het wegnemen van de zwakke punten.

Noot: de stellingen zijn in deze workshop niet aan de orde geweest.

D: Verslagen workshops Innovatie

Workshop: tweede ronde, groep 4.b
Verslag van: Rob Huitema (Dinkelland)

Verslag

Tweede ronde, groep 4B

Deelnemers: Tafelvoorzitter G.J. Ophof (raadslid Tubbergen), F. Peters (raadslid, Hengelo), B. Hümmels (raadslid Almelo), I. Kahraman (raadslid Rijssen-Holten), H. de Roode (Enschede), J. Aanstoot (wethouder Rijssen-Holten), J. Hassink (wethouder Losser)
Verslaglegging: H. van Limbeek (griffier Tubbergen)

Thema Innovatie

- Voorwaarden stellen bij de verstrekking van innovatiegelden: besteding gelden in de regio
- Focus op lokale/regionale bedrijven (MKB), verwijzing naar pleidooi van de heer Voortman
- Investeren in onderwijs
- Investeren in studenten (studiebeurzen)
- Internationaal kijken: leren van innovaties in andere landen: werkethiek, eagerness en dynamiek: Azië / Zuid-Oost Azië
- Zorgen voor innovatief denken op alle niveaus van onderwijs
- Start-ups faciliteren
- Onderwijs en Overheid verbinden:
  - Leraren uit het bedrijfsleven halen, zoals ROC doet door medewerkers van Thales naar het ROC te halen als docent.
- Onderwijs moet vooruit kijken: Ondernemers hierbij betrekken
- Innovatie overlaten aan de ondernemers, overheid dient zich alleen te richten op de randvoorwaarden.

Workshop: eerste ronde
Verslag van: Robert Bos (Twenterand)

Verslag

De vraag wordt gesteld: Wat heb je aan de innovatie agenda?

De meningen:

- In onze eigen gemeente merk ik er niet zo veel van, toch vind ik de agenda wel “onontbeerlijk”.
- Er staat veel op papier, er zijn veel evaluaties, maar met weinig resultaat. In de laatste twee jaar is er wel wat meer resultaat, maar de eerste jaren waren verloren jaren.
- De High Tech en het Kennispark zijn goed van de grond gekomen, mede door de innovatie agenda. Het vestigingsklimaat moet goed zijn en het onderwijs moet goed zijn.
- Van belang is een goede ‘match’ tot stand te brengen. Hoe kan je lokale bedrijven aan goed personeel helpen. Daar gaat het om. Een sterke stedelijke omgeving, goed onderwijs en een aantrekkelijk leefgebied zijn daarbij van belang.

- De 'pur sang' innovatie activiteiten van de universiteit en de innovatieve krachten van Saxion moeten gestimuleerd blijven worden. Dat is van belang voor alle Twentse bedrijven. Anderzijds moet je ook constateren dat de gelden / revenuen niet overal gelijk in Twente terecht komen. Maar waar het om gaat is dat de gelden daar terecht komen in Twente waar het nodig is en dat daarbij de administratieve rompslomp verdwijnt.
- Twente moet meer uit één mond spreken.
- Er is te veel bureaucratie en er zijn te veel overleg structuren.
- Twente moet aantrekkelijk zijn voor jongeren. Wellicht is (bijvoorbeeld) een 'terugkeerpremie' een optie om jongeren na hun studie te prikkelen om weer terug te komen. Goede functies en een aantrekkelijke leefomgeving zijn in ieder geval belangrijk.
- Probeer het midden- en klein bedrijf meer te stimuleren zodat ze kunnen doorgroeien. Probeer een koppeling tot stand te brengen tussen jonge ondernemers en grotere bedrijven. Investeer op coachen en kennisoverdracht. Gemeenten kunnen daarbij ook een duwtje geven, knelpunten wegnemen en faciliteren, maar het laat het ondernemen vooral bij de ondernemers.

De overwegende mening was wel om niet te stoppen met de innovatie agenda "Dat zou dodelijk zijn!" Maar de insteek moet wel praktischer, sneller, effectiever en slagvaardiger (minder administratieve rompslomp), waarbij zeker ook het midden- en kleinbedrijf moet worden gestimuleerd.

Workshop: groep 4.a
Verslag van: Gerrit Jan Eeftink (Hengelo)

Verslag

(- niet alle raadsleden hebben de bestuurlijke opdracht gelezen, of niet gekregen van hun griffies).

Volgt eerst een korte uitleg van het hoofdstuk Innovatie

De punten a tot en met e van de BO zijn de kernpunten.

Diverse opmerkingen:

-het is een uitgebreid stuk, het wordt tijd om een en ander concreet te maken;

-het Innovatie hoofdstuk is een voortzetting van het ingezette Innovatiebeleid.

-de wethouders hebben een werkagenda gemaakt; handtekeningen van de wethouders staan eronder; we vragen aan de raadsleden om een handtekening; de innovatieagenda heeft nog geld voor 2 jaar maar dan zijn we nog niet klaar.

- wat is er nieuw? we willen de Innovatie agenda door ontwikkelen over 2017 heen. Dat wil zeggen het doorzetten van deze agenda die we eigenlijk al hebben vastgesteld.

- de 4 O's werken nu samen in het Twente Board; dat zijn 4 captains die samen twente op de kaart zetten ! ze moeten HET gezicht vormen om werkgelegenheid voor twente binnen te halen.

- de bekendheid onder de raadsleden van het gezicht van het Twente Board kan beter.
- waar blijft de aandacht bij `innovatie voor de mensen die aan de onderkant van de arbeidsmarkt zitten? staat een ander hoofdstuk van de BO.
- Kennispark krijgt wel veel aandacht, waarom? Antw: we trekken daar nu met 14 gemeenten aan. Het Twente Board is de schil er boven.
- Kennispark is een middel voor het Twente Board om ons te 'vermarkten'.

Stellingen:

A.

- Niet helemaal eens met deze stelling; mede door meer aandacht te besteden.... , de rest van de stelling is wel juist.
- de onderste groep komt niet uit de cirkel; de mensen die het kunnen betalen: reactie van Kotteman: logistieke systemen uitdenken, is academisch niveau maar de producten die er uitkomen daarvoor zijn er dan wel tig mensen nodig die dat werk uitvoeren en die hebben een lagere opleiding. Met andere woorden, hoger opgeleiden trekken lager opgeleiden mee.
- We hebben in Twente wel 700 spin off bedrijven van de UT, die voor wel werkgelegenheid hebben gezorgd.

B:

- wel goede stelling maar niet 'alleen'
- Innovatie is geen doel op zich; middel om werkgelegenheid te
- de aanwezige deskundige; ' zonder overheidsinvestering / subsidies geen innovatie'
- Innovatie zuigt ook werk voor de onderkant van arbeidsmarkt aan.
- niet alleen innovatie op de agenda zetten; ook andere zaken op de agenda zetten.

C:

- scholier Innovatie: als je je daarmee als regio kunt onderscheiden, ja !
- nee, niet nodig, het zou ik elk bestaand vak al een plek moeten hebben
- Technasium is wel een goed plan: landelijk zou 4 op de 10 zou techniek moeten studeren, daar zitten we in Twente nog steeds onder.
- Duits is belangrijk.

Workshop: groep 4.a

Verslag van: Antonie Venema (Hof van Twente)

Verslag

In zijn algemeenheid wordt de Innovatieagenda als positief ervaren maar mag wel wat concreter.

De programmalijnen van de Innovatiesprong Twente zijn te vaag om op te sturen.
De programmalijnen moeten worden geconcretiseerd en geactualiseerd.
Ook moet in beeld worden gebracht wat deze programmalijnen tot op heden hebben opgeleverd.
Mogelijk is heroriëntatie gewenst.
Hierbij ook kijken naar opbrengsten wat betreft arbeidsplaatsen en duurzaamheid.

Koppeling, aansluiting, innovatie en onderwijs is van groot belang. Zie bullit 5.
Onvoldoende, "aansluitende" instroom heeft negatieve gevolgen voor het bedrijfsleven.
Anderzijds is innovatie een continu, dynamisch proces.
Bij de koppeling met en het aanbod van opleidingen en onderwijs moet hier rekening mee houden.
Dat stelt eisen aan de opleidingen en het onderwijs.

Er moet aandacht zijn voor het verschil tussen het sec beschikbaar stellen van middelen om te innoveren en het beschikbaar stellen van middelen om innovatie te faciliteren.
Dit is een randvoorwaarde om de innovatieagenda überhaupt te kunnen vullen.
Dit heeft ook weer directe gevolgen voor de het kunnen creëren van optimale vestigingsvoorwaarden en realiseren van economische groei.

Bij innoveren meer het denken in mogelijkheden benadrukken.
Waar in zijn we sterk in Twente? Wat heeft het MKB nodig om te innoveren en te groeien.
Dat zit onvoldoende in de bestuursopdracht
In de Twenteboard moet (meer) aandacht zijn voor de positie van het MKB, ook in grensoverschrijdend opzicht.
Het MKB heeft een thermometerfunctie.

De krachten moeten daarnaast meer en breder in 3 O-verband worden gebundeld.

Bedrijven kennen elkaars samenwerkingsmogelijkheden niet. Dit moet meer worden gefaciliteerd. Bijv. door het creëren van een Marktplaats.nl site-achtige aanpak.

M.b.t. stelling B: een Agenda van Twente moet niet alleen maar over innovatie gaan; er moet ook aandacht zijn voor infrastructuur en grensoverschrijdende, elkaar over en weer versterkende effecten.

M.b.t. stelling C: meer benadrukken dat innoveren een manier van denken is; denken in mogelijkheden en kansen.